

Kolínska voda

Ak niekto hovorí o „kolínskej“, spravidla má na mysli všeobecne pánsky parfum. Pôvod skutočnej kolínskej vody však siaha do začiatku 18. storočia a podľa presnej receptúry sa pripravovala v lekárnach. V októbrovom vydaní si priblížime princípy prípravy kolínskych vôd.

- Kolínska voda (*Eau de Cologne syn. Cologne Water*) patrí medzi najznámejšie parfumované prípravky v histórii kozmetiky. Jej názov je odvodený od nemeckého mesta Kolín nad Rýnom, kde bola prvýkrát vyrobená. Za objaviteľa kolínskej vody je považovaný taliansky parfumér Johann Maria Farina, ktorý sa v roku 1709 usadil v Kolíne nad Rýnom a vytvoril vôňu inšpirovanú sviežosťou talianskej prírody – s citrusovými a bylinnými tónmi. Tento produkt sa rýchlo stal populárnym v celej Európe a bol označovaný ako „záračná voda“ s osviežujúcim, ba dokonca liečivým účinkom.

- Kolínska voda obsahuje asi 2 – 5 % vonných látok. V porovnaní s parfumom (20 – 40 %), parfumovanou vodou (15 – 20 %) a toaletnou vodou (5 – 15 %) sa kolínska voda vyznačuje najnižšou intenzitou a krátkodobým účinkom. Na pokožke vydrží asi len 1 – 3 hodiny. Napriek tomu zohrala dôležitú úlohu vo vývoji modernej parfumérie a kozmetológie.

- Vonnými látkami sú silice. Typické sú najmä citrusové silice (*Citrus x aurantium* L. subsp. *bergamia* – bergamot, *Citrus x limon* (L.), Osbeck – citrón, *Citrus x sinensis* (L.) Osbeck – sladký pomaranč), doplnené o levanduľu (*Lavandula angustifolia* L.), rozmarín (*Rosmarinus officinalis* L.) alebo neroli (silica kvetu *Citrus x aurantium* L.). Určité receptúry navyše obsahovali aj silice z cédra (*Juniperus virginiana* L.) alebo škorice (*Cinnamomum* sp.).

- Z galenického hľadiska sú kolínske vody vlastne aromatické liehy. Pôvodne sa pripravovali destiláciou aromatických drog s liehom, neskôr sa pristúpilo k jednoduchšej metóde. Silice sa rozpúšťajú v etanole 96 % a roztok sa necháva niekoľko týždňov „zrieť“, čím sa stabilizuje vôňový profil. Po zrení sa nerozpustný podiel silice odfiltruje, prípadne sa produkt deterpenizuje masťou. Nakoniec sa riedia na 70 – 90 % etanolu vodou.

- Bezprostredne po príprave je vôňový profil kolínskej vody „ostro“ vyhraný, niekedy až disharmonický. Preto sa produkt necháva zrieť (stáť na tmavom mieste) niekoľko týždňov až mesiacov. Proces zrenia je chemicky zaujímavý. Počas tohto obdobia dochádza k esterifikácii kyselín alkoholmi, ďalej k oxidácii monoterpénov na aldehydy, ketóny a alkoholy a v menšej miere k hydrolýze esterov vzniknutých uvedenou esterifikáciou. Jednotlivé chemické deje prebiehajú pomaly, paralelne a navzájom sa ovplyvňujú, až kým dôjde k ustáleniu rovnováhy.

- V minulosti sa kolínska voda využívala v každodennej farmaceutickej praxi. Bola súčasťou mnohých liekopisov ako *Spiritus coloniensis* resp. *Aqua coloniensis*. Vďaka obsahu etanolu a silíc má mierne antiseptické a adstringentné vlastnosti. Používala sa na dezinfekciu kože, inhaláciu pri respiračných ťažkostiach alebo ako tonikum. V súčasnosti má primárne kozmetické využitie – ako parfumový výrobok alebo súčasť prípravkov po holení. Významná je jej historická úloha ako prechodového stupňa medzi liečivými tinktúrami a modernými parfumami.

autor: **Mgr. Daniel Krchňák, DiS.**

Katedra galenickej farmácie Farmaceutickej fakulty UK v Bratislave

Spiritus coloniensis (Erg. B. VI):

[1]

Rp.

Lavandulae aetherolei	5,0
Aurantii flori aetherolei	7,0
Bergamottae aetherolei	
Limonis aetherolei	aa 10,0
Ethanol 96 %	ad 1000,0

M.f.

spiritus aromaticus

D.S.

suo nomine.

Technologický postup:

- Silice sa zmiešajú s liehom 96 % a zmes sa nechá stáť v dobre uzavretej nádobe pri laboratórnej teplote na tmavom mieste asi 1 mesiac. Potom sa zmes prefiltruje cez skladaný filter a v prípade potreby sa ešte deterpenizuje masťou a opäť sa filtruje. Pred použitím sa kolínska voda riedi čistenou vodou na 70–90 % obsah liehu.

Čas použiteľnosti a uchovávanie:

- Vďaka konzervačnému účinku liehu a zvyšovaniu kvality zrením sa predpokladá dlhoročná použiteľnosť kolínskych vôd pri 15–25° C.

Referencie:

- (1) Receptúra [1]: Melichar, M. et al. *Technológia galenik a liekov*. 1973. Bratislava: Osveta.
- (2) Hojerová, J.; Martiniaková, S. *Kozmetická chémia a technológia*. 1. časť. *Kozmetická chémia*. 2021. Bratislava: Slovenská technická univerzita v Bratislave. Vydavateľstvo SPEKTRUM STU.
- (3) Sell, C. *The Chemistry of Fragrances: From Perfumer to Consumer*. 2014. Royal Society of Chemistry.
- (4) Stamelman, R. *Perfume: Joy, Obsession, Scandal, Sin*. 2006. Rizzoli.
- (5) Turin, L., & Sanchez, T. *Perfumes: The Guide* 2018. 2018. Perfűmista.
- (6) Farina 1709. *The Original Eau de Cologne*. [online]. Dostupné na: <https://www.farina1709.com>